

ORPANA

Marraskuu 1983'

N:O 3

1. Seuran osoitteet
2. 100 vuotta sitten
3. Eila Vihtiälä:
Sukukronikasta -
4. Ammattijakautumia ..
5. Poleteista
eli rahakkeista
- Sirkka Keskitalo !*
6. Jorma Räsänen:
Kävin Kanadassa
7. Matkahanke
USA:aan
8. Eräs vanhojen asia-
kirjojen löytö

O R P A N A

Nro 3 1983

Tampereen seudun sukututkimusseura r.y:n
tiedotuslehti

Toimituskunta
Kaarlo Haapanen
Vesa Leppänen
Osmo Merikoski

Päätoimittaja
Kaarlo Haapanen
Leppästentie 7-9 C 12
33450 Siivikkala
puh. kotiin 460 464

Seuran sihteeri
Meri Tila
Rimminkatu 25 B 4
33250 Tampere 25
puh. kotiin 231 24

Seuran rahastonhoitaja
Rakel Kivimaa
Sammonkatu 28 K 105
33540 Tampere 54
puh. toimeen 320 00 kotiin ^{611 284} ~~651.724~~

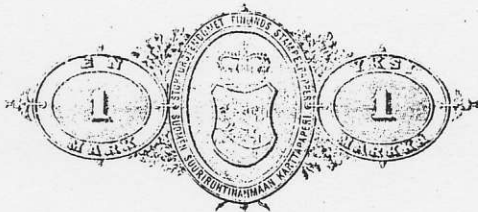
Kansilehti
Kalevi Mäki-Kihniä

Puhtaaksikirjoitus
Marjatta Rintala
Kalkunviertotie 1 D 63
33330 Tampere 33
puh. toimeen 430 755 kotiin 431 292

Paino ja nidonta Kopiopaino KY
Tampere puh. 313 16

100 vuotta sitten:

Saviastiakauppiaalle
saatiin kauppalupa
vain kuvernööriltä

Avonainen passi:

Ylellisen Messukylän piti-
jäätä *Enck. Juhonp. Huikarisen* pyynnöstä valtuu-
tetaan hän, säännön mukaan 31 päivänä Maaliskuuta 1879 annetun armollisen Elin-
keino-asetuksen 10 §:ssä, tämän kautta yhden vuoden kuluessa koko Suomen maassa
maa-seuduilla talosta taloon myytäväksi kuljettamaan lasi- ja savi-astioita, sajanssi-
teoksia sekä kotimaisia tehdasten ja kotiteollisuuden tuotteita.

Hämeenlinnan lääninkanselissa *Elo* kuun 10
päivänä 18 96

Kuvernöörin viraston puolesta.

Anttoni Anttoni *Anttoni Anttoni*

Näytetty *Anttoni Anttoni* *16. 7. 97.*
8. 5. 97. *Anttoni Anttoni*
Anttoni Anttoni *18. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *18. 7. 97.*

Näytetty *Anttoni Anttoni* *15. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *15. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *15. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *15. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *15. 7. 97.*

N° 2241

Lainaus ja kuitu *3 m. 5 p.*

Anttoni Anttoni *29. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *29. 7. 97.*

Näytetty *Anttoni Anttoni* *16. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *16. 7. 97.*
Näytetty *Anttoni Anttoni* *20. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *20. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *20. 7. 97.*
Anttoni Anttoni *20. 7. 97.*

Eila Vihtiälä

SUKUKRONIKAN KERTOMAA TARINAA

Suutari Tuomas Videnius oli 28-vuotias lähtiessään Sappeen Mäkipäästä Luikalan Särkijärvelle perustaakseen sinne torpan. WK Kuuliala kirjoittaa näin: "Tai vieläkin useammin uutisviljelijä asettui kokonaan raivaamattomaan korpeen. Sappeelaisella Tuomas Tuomaanpojalla ei ollut omastatakaa kuin rohtimiset vaatteet ja vyöllään tuppipuukko, kun hän teki majansa puunjuurelle, alkaessaan peltojensa aukaisemisen, ja rakennuspuuhansa Sappeen takamaille, 1941". No, ei kai se ihan niin ollut, mutta sinnepäin, Tuomaksen isä oli raivannut Sappeen takamaille Joenpolven torpan, niinpä tämä takamaaseutu oli Tuomakselle lapsuudesta tuttu, perhe oli kuitenkin joutunut lähtemään raivaamastaan torpasta, kun perheenisä 37-vuotiaana kuoli, ja muuttamaan Mäkipäähän, kylän laidalle missä sokea äiti (40-vuotias) eli kirkonvaivaisena, lapset 10-vuotias Leena ja 7-vuotias Tuomas joutuivat palvelukseen.

Särkijärvi on kuitenkin vielä Joenpolven takamaatorpasta 3 km etäämpänä, tiettömän taipaleen takana. Sinne Tuomas lähti keväällä 1842. Kyllä siinä muuttokuormassa muutakin oli kuin tuppipuukko. Vaimo Kristiina Juhontytär talutti lehmää ja toisella kädellään kantoi esikoispoikaa Fredrikkiä, Tuomaksella oli talouskalut ja suutarintyökalut.

Sanoinkuvaamattomalla hartaudella olen seisonut sillä paikalla, mihin Tuomas rakensi savupiirttinsä kodiksi perheelleen ja lehmälleen, kivet, pienessä neliössä kertovat omaa kieltään siitä kapeasta perustuksesta, mille se ensimmäinen koti rakennettiin.

Suvussa on säilynyt eräs sananparsa, "Joka kauhalla alkaa, se lusikalla lopettaa." Ei Tuomas kyllä kauhalla alkanut, vaati-

maton oli alku, vaatimattomasti hän elämänsä eli ja vaatimattomasti hän aikanaan Särkijärveltä lähti, kun hänet kantamalla tuotiin kylään, kelirikon aikana, ja siitä soutaen kuljetettiin Pälkäneen kirkolle, tasan 60 vuotta se retki kesti, ensimmäisen ja viimeisen matkan väli, mutta siihen sisältyi paljon, jatkan Kuulialan sanoilla: "Korjattuaan alkuvaiheessa sadon vain vähäisiltä, ja laihoilta pelloilta, toimellinen torppari saattoi myöhemmin hoitaa jo suhteellisen suurta taloutta, esimerkiksi Tuomas Särkijärvi. Hänen mieliharrastuksiaan oli hevosten kasvattaminen. Usein hän teki kaupunkimatkoja, vieden reessään lihatiinuja, jyviä, voita jne. Vaikka Tuomaalla oli aluksi vain vähän omaisuutta, vaurastui hän vuosien mittaan niin, että kykeni vanhuutensa päivinä ostamaan naapuripitäjästä talon pojalleen. Mainitaan huutokaupanpitäjän epäilleen sarkatakkisen miehen maksukykyä ja tiedustelleen takuita. 'Kyllä kontti takaa', oli Tuomas vastannut, vetäen talonhinnan käteisellä". Kuuliala ei mainitse, mihin kaupunkiin Tuomas kauppamatkansa suuntasi, asiahan oli niin, että Suomessa oli silloin erittäin tiukat säännökset kaupankäynnistä eikä Särkijärven torppa niin suuri ollut, että sieltä olisi suuren perheen ruokkimisen jälkeen paljoa myytäväksi jäänyt, Tuomas osti talollisilta tuotteita ja kuljetti ne sitten vanhimman poikansa e.m. Fredrikin kanssa Pietariin. Sinne vietiin myös hevosia myytäväksi.

Talon osto, josta Kuuliala mainitsee, tarkoittaa Kautialan Ylisen tilaa Kangasalla, kauppahinta oli 6000 markkaa, mutta Fredrik oli myös itse myötävaikuttanut kauppahinnan kokoamisessa.

Vanhimmalle tyttäreille myös ostettiin talo Kangasalta, hinta oli 3000 markkaa, se tapahtui 1880, talon pinta-ala oli vajaa 100 ha.

Kristiina Juhontytär Särkikosken kuoleman jälkeen 1888 toimituksessa perunkirjoituksessa varat olivat 9842,79 mk. Lapsia oli 7, ja jokaisen lapsen perintöosuus äitinsä jälkeen 1800 mk. Tuomaan kuoltua osuus oli 1200 mk, perillisiä oli silloin elossa 6. Oma-

suus, jonka Tuomas Särkikoski kokosi, oli todella merkittävä ja vaati suurta toimeliaisuutta ja taidollisuutta ja siinä oli mukana koko perhe. Naapuripitäjästä tuotiin Särkikoskelle nahkoja, siellä ne parkittiin ja valmistettiin jalkineiksi. Kauppasuhteet olivat laajat, päätellen siitä, että suurten nälkävuosien aikana Tuomas haki Hirvensalmelta asti viljaa perheensä tarpeisiin.

Tuomas ei kuitenkaan tyytynyt huolehtimaan vain ajallisesta hyvinvoinnista, vaan hänellä oli palava halu juurruttaa lapsiinsa se harras usko, joka hänellä oli. Sieltä tiettömän taipaleen takaa hän joka sunnuntaiaamu johdatti perheensä kirkkomatkalle ja milloin luonnonesteet olivat niin suuret, ettei matkalle voitu lähteä, piti Tuomas kotona pitkän kotihartauden, jolloin lasten oli oltava hiljaa ja kuunneltava, kun vaari luki Postillaa, joskus miniän oli tartuttava piiskaan, kun lapset eivät olisi malttaneet hiljaa kuunnella. Kuuliala kirjoittaa näin:" Hänestä jäi siunauksen muisto. Edellä on ollut puhetta hänen tarmokkaasta työnteostaan. Toimeliasta päivätyötään suorittaessaan hän ei milloinkaan unohtanut sielunsa kilvoitusta, mitä hän piti tärkeimpänä kaikesta. Hänen mieliharrastuksensa oli kirkossakäynti, suvisina sunnuntaiaamuina hänen oli jo sangen varhain sonnustauduttava etäisestä Särkijärven torpasta matkaan ehtiäkseen Sappeen kirkkoveneseen. Päresoinio kädessään hänen muistetaan vaeltaneen yli korkean Sappeenvuoren. Kirkkovenessä hän sitten pääsi yli Joute- ja Pälkäneveden Herran huoneeseen. Tämän matkan hän teki jokaisena sunnuntaina.

Kotoisessa olossaan Tuomas Särkijärvi koitti kulkea kirkossa kuulemansa sanan valossa. Usein hän kävi oppimassa sairaita, kulmakunnalla oli monia tunnonvaivoissaolevia, joiden luokse hän saapui lohduttamaan ja kirkastamaan Kristusta. Tätä piirrettä, joka oli yhteinen näille hengen herättämille miehille, on pidettävä erittäin kauniina todistuksena sen liikkeen syvyydestä ja aitoudesta, joka noihin aikoihin vaikutti Pälkäneen takamailla."

Tuomaan pojantytär Alma on kertonut vaaristaan monia tarinoita. Mieleenpainunein kaikista on se, että Tuomasvaari aina polvistui rukouksellaan ja juurrutti saman tavan poikansa lapsille omalla esimerkillään.

Isoäitini Gustaava Tuomaantytär Särkikoski oli syntyisin Pälkäneeltä Torpparin tytär, syntynyt 1846, kuollut 1902.

Särkikosken torpan sanotaan sijaitsevan Sappeen takamaalla, vaikka se itseasiassa sijaitsee Luikalan kylän Mikkolan takamaalla, maamme suurimman yhtenäisen metsäalueen sydämessä, tiettömän taipaleen takana.

AMMATTIJAKAUTUMISTA SADAN VUODEN TAKAA

Tampereen alueen ammattijakautumat n. 100 vuotta sitten poikkesivat jossain määrin nykyisistä. Sukututkimuksen kannalta on kiinnostavaa tietää, miltä silloiset työntekijätilastot näyttivät:

Vuonna 1878 oli Tampereella seuraavia käsityöläisiä:

	Mestaria		Sijailia.	Oppipoikia	
	Työnsä vielä jatkavia.	Työstänsä laanneet.		Yli 15 vuod.	Alle 15 vuod.
Wärjäriä	5	4	13	—	—
Karwaria	13	1	13	9	—
Keulamaakaria	1	—	1	—	1
Kulta-seppiä	8	3	9	2	3
Kello-seppä	1	—	—	1	1
Rupari-seppiä	6	1	6	11	1
Kirjan-niojia	4	1	4	3	2
Satulamaakaria	5	—	8	2	8
Hattumaakari	1	—	—	—	—
Serwaria	3	—	4	3	2
Gelbjutaria	3	—	3	2	—
Plootu-seppiä	2	—	1	—	1
Rikkaria	5	2	4	3	2
Karstamaakaria	3	1	1	1	—
Wannumaakari	1	—	—	—	—
Maalaria	6	1	6	10	1
Kruukumaakaria	3	—	2	5	3
Suntaria	16	4	7	2	5
Näätäliä	7	3	7	3	2
Rondiitori ja Leipuri	1	—	3	2	2
Leipuria	9	4	6	5	5
Teurastajia	3	1	—	—	—
Itäfennuśmestari	1	—	—	—	—
Muurarimestari	1	1	—	—	—
Kaitamaakari	1	—	—	—	—
Sutaria	2	—	1	1	—
Makkaramaakari	1	1	—	—	—
Seppiä	4	—	9	8	5
	116	28	108	73	44

POLETEISTA (eli rahakkeista)

Poletin voimme määritellä siten, että poletilla on tai on ollut määrättynä aikana ja määrättyllä alueella sille määrätty raha-arvoa vastaava arvo. Sillä on saattanut saada jonkun oikeutuksen tai etuisuuden tai se on ollut osoituksena jostakin suorituksesta.

Poletin käsite on laaja: maantieteellisesti siten, että poletteja esiintyy miltei kaikissa maapallon osissa. Se on laaja laadullisesti. Voimme ryhmitellä poletit eri ryhmiin niiden käyttötarkoituksen mukaan. Poletin historia on lähes yhtä vanha kuin rahan historia ja poletti on syntynyt samasta tarpeesta kuin raha.

Useimmat vanhemman polven ihmiset ovat käyttäneet poletteja kulku-
neuvoissa ja esimerkiksi raitiotiepoletit ovat monelle viipurilaiselle tutut. Kaasupoletit ovat vielä tänään käytössä Helsingissä. Huvipoletteja tapaamme vieläkin esim. maassamme kiertävissä tivoileissa. Polettien käyttö on kuitenkin selvästi haviämässä.

Vanhimmat Suomessa käytetyt poletit ovat Ruotsinvallan ajoilta, mutta ne ovat kuitenkin varsin harvinaisia.

Julkiseen käyttöön tarkoitettut kaasupoletit valmistettiin Suomen Rahapajassa, josta myös Puhelinyhdistyksen rahakkeet ovat. Tavallisin poleteissamme käytetty metalli tai metalliseos on kupari, kuparinikkeli tai kuparipronssi. Messinkisiä ja alumiinisiäkin on käytetty. Harvemmin tapaamme raudasta, sinkistä, tinasta tai hopeasta valmistetun poletin.

Muodoltaan poletti on yleensä pyöreä ja varsin usein kaksipuolinen. Raitiotiepoletit ovat usein soikeita, mutta neliskulmaisia ja kulmikkaitakin poletteja esiintyy.

Suomessa poletit yleisesti jaotellaan seuraaviin ryhmiin:

1. Yleispoletit
(esim. huvikentillä ja tivoleissa käytetyt poletit)
2. Ammatinharjoittajien vastamerkkipoletit
(Gust.Lindell Kultaseppä Tampereelta)
3. Työnsuorituspoletit
4. Työntekijöiden työprikat
(esim. Valtion Lentokonetehtas)
5. Tavarapanttipoletit
(esim. Näsijärven Osake-Olut 1907)
6. Puhelinyhdistysten tarkistuspoletit
7. Vakuutusyhtiöpoletit
8. Sähkö- ja kaasupoletit
9. Pesula- ja laitepoletit
10. Tivoli-, huvikenttä- ja laitepoletit
11. Vankilat ja työsiirtolat
12. Rata- ja pääsymerkit
(esim. Tampereen luistinratamerkit)
13. Elintarvikelaetakuntien poletit
14. Lautta- ja laivaliikennepoletit
15. Liikenne- ja siltapoletit
(esim. Omnibus-Tampere)
16. Kanttiinipoletit
17. Teollisuuslaitosten henkilökuntaruokalat
(esim. Valmetin-Tampereen Lentokonetehtaan ruokala)
18. Kahvilat, ravintolat, hotellit ja majoitusliikkeet
(esim. T.fors Societetshus)
19. Automaattiravintolat ja -kahvilat
20. Kulutuspoletit
21. Takuumerkit
22. Rautaruukkien hiilipoletit
23. Tehtaiden poletit

Ehkäpä mielenkiintoisin ryhmä on 3. Työnsuorituspoletit. Tähän ryhmään kuuluvat vanhimmasta päästä torpparien taksvärkkipoletit jo 1700-luvulta ja edelleen 1800-luvulta. Tämän, kuten monen muunkin ryhmän kohdalla, keräilijä ja tutkija joutuu vaikean

materiaali- ja tietopulan eteen. Materiaalia on todella vähän ja tietokin usein vain arvailua, mutta seuraavassa joitakin tunnettuja poletteja:

- A. Jokioisten Kartano (1770-1880-luku)
- B. Ratulan Kartano (1853-Artjärvi)
- C. Korholan Kartano, Rautalampi (1700-1800-luku)
- D. Miehen työpäivän poletti (yleistyyppi)
- E. Naisen työpäivän poletti (yleistyyppi)
- F. Köyliön Kartano (Juhtapäiväpoletti)

Onko esim. Hatanpään Kartano käyttänyt palkkojen maksuun poletteja? Näin voi olla, sillä tiedetään, että Tampereella on ollut "polettilaisia". Mikäli Sinulla on tietoa, niin ilmoittele allekirjoittaneelle.

Poletit ovat erittäin mielenkiintoinen, vaikkakin vaikea, keräily- ja tutkimuskohde. Yhtään varsinaista perustutkimusta ei tiettävästi ole tehty ja siten saattaa paljon arvokasta paikkakuntahistoriaa joutua unholaan, koska ei ole tiedon tallentajia. Jo yksin Tampereella on ollut käytössä 30-40 erilaista polettia. Esim. Viipurissa on käytetty ainakin 5 erilaista raitiotie- ja bussiliikennepolettia, joita on todennäköisesti siirtolaisten mukana kulkeutunut tänne. Nyt olisi korkea aika tallentaa kaikki mahdollinen tieto näistäkin poleteista tai voi käydä niin, että pian ei ole ketään, joka niistä tietäisi.

Jos Sinulla on tietoa jostakin poletista, sen käytöstä, valmistajasta jne, ota yhteyttä ja jos Sinulla on jokin Sinulle tarpeeton poletti, olen halukas tekemään tarjouksen.

Reijo Mäkinen
 Arkkitehdinkatu 7 F 20
 33720 Tampere 72
 Puh. kotiin 174 752
 työhön 635 311

Sirkka Karskela

Kävin Kanadassa

Ennen "Sukututkijan tietokirjan" valmistumista olin kesälä 1983 kolme viikkoa Kanadassa Ottawassa. Sain Siirtolaisuusinstituutista tri Edi Laineen osoitteen ja terveisiä vietäväksi valtionarkistoon siellä. Tri Laine on valtionarkiston pohjoismaisen osaston päällikkö ja tekee Kanadan suomalaisten historiaa. Hän lähetti kaikille sukututkijoille Suomessa terveisiä. Hänen kauttaan pääsin sitten yhteyteen erään heidän parhaimman sukututkijansa kanssa, Mauri Jalavan kanssa. Mauri Jalava on lähtenyt Turusta noin 20 vuotta sitten. Yhdessä Laine ja Jalava osoittelivat minulle millaista sukututkimus Kanadassa on ja samalla opastivat valtionarkistossa ja esittelivät sitä kellarista kattoon saakka. Heiltä sain paljon aineistoa, joka koskettelee Kanadan suomalaisia. Paljon sain myös sellaisten henkilöiden osoitteita, joiden puoleen voi kääntyä sukututkimusta koskevin kysymyksin.

Molemmat herrat selvittivät, millainen on tilanne Kanadassa ja millaisin tuloksin siellä voi sukua tutkia. Laine, joka tutkii kokonaiskuvaa oli hieman epäröivä, lähteistä ei aina löydä varmoja lukuja. Hän on tiedemies, tohtori arvoltaan ja hakee yleensä faktoja ja lukumäärät eivät hänen mielestään pidä paikkaansa. - Mutta Mauri Jalava, joka tutkii sukuja henkilökohtaisesti - tekee Klondyken lehdistöstä tutkimusta tällä hetkellä - etsii kaikki artikkelit, mitä vain on saatavissa. Hänen mielestään on kyllä täysin mahdollista löytää esivanhempia, eiväthän ne amerikkalaiset juuret niin kovin vanhoja ole.

Jos joku haluaa kirjoittaa näille herroille liitän heidän osoitteensa tähän:

Dr Edward W. Laine
2031 Deerhurst Court
Ottawa, Ontario K 1J 8H2
Canada

ja

Mauri Jalava
1001 - 470 Cambridge Street
South Ottawa, Ontario
K 1S 4H8
Canada

Kanadassa haittaa sukututkimusta se, että kirkon arkistoja on niin monessa paikassa. Vain 1 % kirkkoista on luovuttanut aineistoaan valtionarkistoon ja ne on mikrofilmattu. Näin on siis käytävä joka ainoassa seurakunnassa kysymässä, onko täällä kirjoissa sellaista tai sellaista henkilöä tai tunnetaanko muuten sellaisten ihmisten täälläolo. Valtionarkisto teettää kirkon arkistojen seurakuntien luetteloa, joka ei ilmesty joka vuosi ja siinä on kaikkien kirkkojen osoitteet ja myöskin mikrofilmirullien numerot.

No nyt suomalaisten kohdalla oli näin, että kun suomalaisia aikanaan tuli Amerikkaan tai Kanadaan niin heistä vain muutama prosentti liittyi kirkkoon. Hyvin monista syistä ei haluttu olla kirkon jäseniä, luulen monen arvaavan mitkä olivat ainakin useimmat syyt. Vasta 1931 luotiin sellainen kaikkien kirkkojen keskus, johon myös suomalaiset kirkot liittyivät. Siitä lähtien on tietenkin olemassa ehjät luettelot. Jos aikoo kirjoittaa Kanadaan tai Amerikkaan olisi tiedettävä lähtö Suomesta, tulosatama ja sitten voisi laatia kyselyn kirkkojen keskukselle. 1900-lukua aikaisemmalla ajalla kaikki suomalaiset, jotka kirkkoon liittyivät, liittyivät yleensä Englannin presbyteeriseen kirkkoon ja niiden arkistoista löytyvät ihmiset kyllä ja ne arkistot on mikrofilmattu. - Olen nyt jättänyt Tampereen seudun sukututkimusseuralle paljon osoitteita, joihin voi lähettää kyselyjä.

Edi Laine muuten oli sitä mieltä, että jos nyt on niin, ettei millään pääse kanadalaisiin lähteisiin kiinni niin olisi koetettava saada luettavaksi paikkakunnan sanomalehdet. Joka ainoa perhetapahtuma kirjoitettiin siihen aikaan sanomalehteen. Viime vuonna Turussa väitteli Anja Pilli Kanadan lehdistöstä ja hänellä on näistä lehdistä aikamoinen materiaali. Kun siellä kerran ei kirkkoa ollut, niin kaikki syntymät, vihkimiset ja kuolemiset oli tietenkin aina jossakin sanomalehdessä. - Laine kehotti kiinnittämään huomiota myös paikkakunnan puhelinluetteluihin, jos kerran tietää haettavan henkilön nimen. - Kolmas paikka, mistä voi saada tietoja on Ontarion sukututkimusseura, joka kokoaa kaikkien hautaustoimistojen kuolleitten luettelot.

Hautaustoimistojen materiaalia on nyt jo koossa 20 suurta laatikkoa ja nissä on melkein 1000 täysin selvitettyä sukututkimusta. Kanadassa on kuoleminen ollut hiukan erilaista kuin meillä. Se on semmoinen tapaus. Siellä oli kuolemantaloja, joissa kolmen päivän aikana meikattu vainaja oli näytteillä ja sen kolmen päivän aikana hänestä tehtiin kaikki mahdolliset selvitykset, syntymäajat, tulopaikat ja kaikki ja näitten toimistojen arkistot ovat kaikki tallella koko Kanadassa.

SUKUTUTKIJAT SUUNNITTELEVAT MATKAA USA:aan

Seuramme keskuudessa herännyt ajatus sukututkijoiden yhteisestä tutkimusmatkasta USA:aan - Utahiin Salt Lake Cityyn on saamassa jo täsmällisempiä muotoja. Neuvottelut hinnoista ja matkaohjelmista ovat käynnissä. Tarkoituksena on saada koko maan sukututkijoiden seurat jäsentensä kautta kiinnostumaan yhteisestä matkasta. Kun asiasta on eri yhteyksissä keskusteltu, kiinnostusta tuntuu matkaa kohtaan olevan. Salt Lake Cityn kuuluisat arkistot ovat varmaan kiinnostavia. Siellä Käyneet kertovat, että muutamassa hetkessä saadaan maahan muuttaneesta tarkat tiedot - jos kyselijällä on tarvittavat henkilölukeumat - mahdollisesti maahan saapumisaika, lähtötiedot Suomesta jne.

Matkan kesto aika ei ole vielä tarkkaan tiedossa. Ehkä jo tammi-kuun sukututkimuspäivillä tiedämme enemmän. Ajankohdaksi on suunniteltu ensi vuoden loka-marraskuuta.

Palaamme asiaan.

Vuosisadan vaihteen kunnallista arkistointia

ERÄS VANHOJEN ASIAKIRJOJEN LÖYTÖ

Syksyllä 1982 minulla oli onnea löytäessäni erään talon vintiltä suhteellisen laajan asiapaperikokoelman. Oikeastaan ei voida puhua kokoelmasta, sillä kyseessä oli vain sekalainen röykkiö erään vuosisadan alussa toimineen viranhaltijan virantoimitukseen liittyneitä asiakirjoja. Erikoista oli kuitenkin se, minne nämä vanhat dokumentit oli "arkistoitu". Niitä oli epäilemättä käytetty välikaton eristämiseen, sillä ne oli haudattu vintille noin parinkymmenen sentin paksuisen hiekkakerroksen alle, missä ne olivat olleet arkistoituna 60-70 vuotta. Oma kertomuksensa olisi se operaatio, jolla nuo dokumentit sijoituspaikastaan pelastin.

Kyseessä oleva rakennus on Messukylän Vehmaisten kylän Gröötin talon (No. 4) vanha päärakennus. Talollinen Evert Grööti toimi vv. 1887-1904 Messukylän kunnallislautakunnan esimiehenä. Kunnallislautakunnan esimiehen tehtävä oli varsin vastuunalainen. Hänen tuli lautakunnan kokouksissa huolehtia siitä, että pöytäkirjat tulivat kirjoitetuiksi. Hän huolehti kirjeenvaihdosta, vastasi "laskukirjan oikeasta pitämisestä" ja hoiti lautakunnan asiakirjojen säilyttämisestä. Monista tehtävistään sai kunnallislautakunnan esimiesasetuksen mukaan palkkaa vain korvauksen kirjoitusaineista, postirahoista ja "kirjoittaja- ja luvunlaskija-avun". Kunnallislautakunnan tehtäviin kuului myös vaivaishoito, josta muodostuikin suurin työ määrä lautakunnalle.

Evert Gröötin aikoihin ei kunnallislautakunnan esimiehellä tietenkään vielä ollut omaa virastoaan tai toimistoaan, vaan hän hoiti asioita kotoaan käsin. Näin kertyi myös Gröötin taloon monenlaista kunnan asioiden hoitoon liittyvää materiaalia. Talollinen Evert Grööti on itse kertonut seuraavaa: "Ei mulle muuta annettu kun 300 mk rahaa ja kirjat. Helenius ja Turtola toi ne yhdessä kotiin.

Minä otin aina vastaan ja hoilin asiat yksin. Kerran pyhänä sanon, kun tuli asiakas - olin juuri lählässä kirkkoon ja hevoseni oli jo valjaissa: 'Ei ole ny kansliani auki'. Palkka oli aluksi esimiehen tehtävästä 250 mk vuolessa, mutta nousi myöhemmin 500 markkaa." Löytämäni Gröötin paperikasaa voidaan ehkä kutsua arkistoksi, sillä onhan se viranomaisen toiminnasta syntynyt asiakirjakokoelma. Kun sitten Eevert Grööti vuonna 1905 luovutti kunnallislautakunnan esimiehen tehtävänsä seuraajalleen talollinen K.A. Suomalalle, luovutti hän tietenkin myös itsellään olleet kunnan asiakirjat. Itselleen hän näyttää kuitenkin jättäneen lähettämiensä kirjeittensä konsepteja ja saamiaan virallisia kirjeitä sekä pöytäkirjojen konsepteja ja mm. verotukseen liittyvien asiakirjojen kaksoiskappaleita, jotka syntyivät itse verotustilanteessa. Koska paperi oli vielä vuosisadan alkupuolella arvotavaraa, ajatteli Grööti varmaankin, että hänen jättämistään papereista saattaisi myöhemmin olla hyötyä jossakin muussa tarkoituksessa. Ja näyttäähän niille myöhemmin käyttöä löytyneen: Ensin on Gröötin tytär Ellen harjoitellut saapuneisiin virallisiin kirjeisiin kaunokirjoitusta ja sitten näkyy arkisto siirretyn varmaan talteen päärakennuksen vintille välikaton eristeeksi. Ei tullut Eevert Grööti varmaankin ajatelleeksi tuolloin, että seitsemisenkymmentä vuotta myöhemmin joku utelias sukututkija penkoisi hänen varmaa tallepaikkaansa.

Löytämieni asiakirjojen kappalemäärää en tullut laskeneeksi, mutta suorina ja sileinä päällekkäin aseteltuna muodostui niistä noin puoli-toista metriä korkea pinkka. Tuon pinkan sisällön voi karkeasti jakaa kolmeen osaan: kunnallislautakunnan työhön liittyvät dokumentit, painotuotteet (ei kuitenkaan sanoma- eikä aikakauslehtiä) sekä Eevert Gröötin henkilökohtaiset ja Gröötin taloon liittyvät paperit. Ensimmäisestä ryhmästä mainittakoon paksut verojen ylöskantoluettelot monien vuosien ajalta, erilaiset muut tilikirjat (mm. vaivashoitovarojen tilikirjat), pöytäkirjoja monenlaisista kokouksista (esim. kunnallislautakunnan ja vaivashoitolauskunnan), kirjeenvaihtoa viranomaisten kanssa (mm. nimismiesten, sairaaloiden ja mielisairaaloiden kanssa) sekä sekailaisia muita tuon ajan virallisia papereita tai niiden konsepteja. Painotuotteista mainittakoon erilaiset ja lukuisat viranomaisten käskyt ja kehoitukset, tiedustelut ja toimeksiannot. Ne koskettelevat lähinnä yleensä kunnallishallintoa sekä vaivashoitoa ja löytyypä sieltä myös useita painettuja asepalvelukseenastumismääräyksiä. Gröötin omiin papereihin kuuluvat

lähinnä Gröötin kestikievarin toimintaan liittyvät paperit, kuten laskut, tositteet, tilitykset sekä tämänalan viranomaisten tiedotukset ja tiedustelut.

Gröötin talon vanhan päärakennuksen vintiltä löytyneitten asiakirjojen arvo ei käsittääkseni ole kovin merkittävä, sillä ne eivät oikeastaan muodosta minkälaisia laajempia kokonaisuuksia vaan ovat loppujen lopuksi vain sekalainen otanta vuosisadan vaihteen kunnallisen viranhaltijan paperisodasta. Tämä ei kuitenkaan vähennä yhtään niiden kiinnostavuutta, ja onhan tällainen kokoelma arvokas siinä mielessä, että se kuuluu yksityisen sukututkijan omiin kokoelmiin. Gröötistä löytyneet paperit ovat tätä nykyä talollinen Eevert Gröötin tyttären tytären, helsinkiläisen kirjastonhoitaja Vuokko Majaran hallussa. Hän pani alulle näiden Gröötin papereiden etsinnän ja osallistui niiden "kaivamiseen" maan pinnalle. Kirjastonhoitaja Majara on hyvin paljon perehtynyt Eevert Gröötin henkilöhistoriaan sekä Gröötin talon historiaan.

Eevert Grööti (1854-1948) kuuluu laajaan Messukylän Viialan sukuun, joka on lähtöisin samannimisestä rusthollista Messukylän kylästä. Eevert Grööti itse oli Aitoniemen kylän Alasen talon poika, mutta hänen äitinsä kuuluu Viialan sukuun. Eevert avioitui vuonna 1879 Vehmaisten Gröötin talon tyttären kanssa ja tuli myöhemmin talon isännäksi. Hänen jälkeensä tilan isännöyttä hoiti hänen vävynsä, Messukylän lukkari-urkuri Kaarlo Martelius. Eevert Gröötin veli oli Kustaa Teivaala, joka tuli kuuluisaksi Ylöjärvellä toimien samankaltaissa kunnallisissa tehtävissä kuin Eevert Gröötikin. Kustaa Teivaala omisti ja viljeli kuuluisaa Teivaalan yksinästilaa.

Contrakti.

Messukylän tunnan waiwaishoitohallitus antaa täten Marja Halon
Kellin josta on syntynyt _____ päivänä 18____
 ja jota waiwaa Wanhuus ja halvatus
 elätteelle Henrik Kostonen
 asuwa Piispalassa hänen elätettävänsä ja hoitettavansa yhden
 vuoden tulesa, eli Tammikuun 1 päivästä 1897 Tammikuun 1
 päivään 1898 ehdoilla ja tavalla, jotta täällä alempana määrätään.

Messukylän Joulukun 1 päivänä 1897

Waiwaishoitohallituksen puolesta:

Evert Grööt

Tässä olevaan kontraktiin, josta on tehty kaksi samoin kuuluvaa kappaletta myönnän olevani kaikin puolin tyytyväinen ja lupaan voipittömästi tähtää täten suostunut sitoumukseni. Kika ja paikka kuin yllä.

hoitaja.